
SMERNICE ZA ETIČKO MEDIJSKO IZVEŠTAVANJE O SAMOUBISTVU

SMERNICE ZA ETIČKO MEDIJSKO IZVEŠTAVANJE O SAMOUBISTVU

Ova publikacija pripremljena je u okviru projekta „Smanji rizik – povećaj bezbednost II“ koji realizuje Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) uz finansijsku podršku Savezne Republike Nemačke, Kraljevine Švedske, Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske Republike, Kraljevine Holandije i Kraljevine Norveške, kao i Evropske unije, putem Multi-partnerskog poverilačkog fonda za podršku sprovođenja Mape puta za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja na Zapadnom Balkanu.

Projekat doprinosi sprovođenju Mape puta za održivo rešenje za suzbijanje nedozvoljenog posedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem (SALW) i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024. godine.¹

Autorke smernica su:

Tanja Bokun, psihološkinja i volonterka Centra „Srce”

Slavica Ranisavljev Kovačev, psihološkinja i volonterka Centra „Srce”

Jovana Gligorijević, novinarka nedeljnika „Vreme” i članica grupe „Novinarke protiv nasilja”

1 Mapu puta za održivo rešenje za suzbijanje nedozvoljenog posedovanja, zloupotrebe i trgovine malokalibarskim i lakim oružjem (*small arms and light weapons* – SALW) i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024. godine zajedno su razvile vlade Zapadnog Balkana, pod pokroviteljstvom Nemačke i Francuske, a u koordinaciji sa Evropskom unijom, te uz tehničku podršku Centra za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi (*United Nations Development Programme South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons* – UNDP SEESAC). Mapa puta je najsveobuhvatnija delatnost u pogledu kontrole naoružanja u regionu, koja pokriva sve ključne aspekte, od obezbeđivanja skladišta oružja i municije do uvođenja aspekata rodne ravnopravnosti u kontrolu vatrenog oružja i suzbijanje ilegalne trgovine naoružanjem. Mapu puta usvojili su lideri država i vlada Zapadnog Balkana na Londonskom samitu 2018. godine. Tekst mape puta dostupan je na sledećoj adresi: https://www.seesac.org/f/docs/publications-salw-control-roadmap/Roadmap_brosura_20x20_BCMS_web.pdf.

Smernice su zasnovane na priručniku *Prevenција samoubistva: priručnik za stručnjake zaposlene u medijima* koji je Svetska zdravstvena organizacija objavila na srpskom jeziku 2005. godine,² na publikaciji *Antistigma* Centra „Srce“,³ kao i na memorandumu o smernicama klinike „Dr Laza Lazarević“ iz 2019. godine.

Sadržaj publikacije i izneti stavovi odgovornost su autorki i ne odražavaju nužno stavove Ujedinjenih nacija, Programa Ujedinjenih nacija za razvoj, niti država članica Ujedinjenih nacija, kao ni država donatora.

Za više informacija kontaktirajte:

Program Ujedinjenih nacija za razvoj
Bulevar Zorana Đinđića 64a
11000 Beograd, Srbija
registry.rs@undp.org
rs.undp.org

Izdavač: Program Ujedinjenih nacija za razvoj

Godina: 2023.

Lektura: Ivanka Andrejević

Dizajn: Vladimir Garboš

Štampa: PROOF, Beograd

2 *Prevenција samoubistva: priručnik za stručnjake zaposlene u medijima*, Odeljenje za mentalno zdravlje Svetske zdravstvene organizacije, Ženeva, 2000, Institut za mentalno zdravlje, Beograd, 2005, dostupno na: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67604/WHO_MNH_MBD_00.2_scr.pdf;jsessionid=A46F48B3DCF4FCF04E8FFD943DDEDB1F?sequence=9.

3 *ANTISTIGMA – mediji, mentalne bolesti i samoubistvo*, Centar „Srce“, Novi Sad, 2009, dostupno na: <https://www.centarsrce.org/download/antistigma.pdf>

UVOD

Samoubistvo nije samo tragični čin koji pogađa pojedince i porodice, to je javnozdravstveni problem koji zahteva sistemski pristup i na nacionalnom i na globalnom nivou. Godišnje se u svetu ubije između 700.000 i 800.000 ljudi, što više nego dvostruko nadmašuje broj svih ubistava u toku jedne godine.

Ipak, poslednjih dvadeset godina registruje se značajan pad broja suicida u svetu. Stopa samoubistva (broj samoubistava na 100.000 stanovnika) smanjena je sa 12,9 koliko je registrovano 2000. godine – na 9,2 zabeleženo 2019.⁴

Trend pada stope samoubistva beleži se i u Srbiji u periodu od 2000. godine do danas, što su ohrabrujući podaci. Još značajniji pad stope samoubistva registrovan je u AP Vojvodini gde je stopa u poslednjih trideset godina smanjena za više od polovine.

S druge strane, stabilni trendovi ukazuju na činjenicu da muškarci u mnogo više slučajeva počine samoubistvo u odnosu na žene. Tokom 2021. godine, u Srbiji je samoubistvo počinilo 669 muškaraca i 214 žena. Starosna dob nije zanemarljiva. Sa povećanjem starosne dobi muškaraca, raste i broj lica koja počine samoubistvo, naročito nakon četrdesete godine života, sa najvećim udelom muškaraca starijih od 60 godina.⁵

4 World Bank, Gender Data Portal, Suicides Mortality Rate, dostupno na: <https://genderdata.worldbank.org/indicators/sh-sta-suic-p5/?gender=total&view=trend> (pristupljeno 11. 4. 2023).

5 Udeo muškaraca starijih od 60 godina u ukupnom broju muškaraca koji počine suicid iznosi preko 20%. Izvor: Republički zavod za statistiku, Umrli nasilnom smrću, po poreklu nasilne smrti, polu i starosti, dostupno na: <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/18030304?languageCode=sr-Latn>.

Takođe, iako se i globalno i u Srbiji smanjuje broj suicida, naša zemlja je na vrhu liste zemalja u regionu Jugoistočne Evrope po pitanju samoubistava vatrenim oružjem (sa udelom od 41,8% svih prijavljenih slučajeva samoubistava vatrenim oružjem). U tom kontekstu, samoubistva su i rodni problem, a prevencija zahteva usmeren i informisan pristup različitim grupama u riziku. Imajući u vidu da mediji mogu da postanu dostupni i da dopru do najrazličitijih starosnih, polnih i društvenih kategorija stanovništva, može se očekivati potreba za savezništvom u prevenciji.

Ipak, preventivno izveštavanje, statistički podaci ili informacije o suicidu nisu poznati široj javnosti, jer se veoma retko ili gotovo nikada ne pojavljuju u medijima. Češće se u medijima mogu naći izveštaji o pojedinačnim slučajevima, sa tabloidnim informacijama, te se stiče utisak da se broj samoubistava povećava i da su načini na koji ljudi „podižu ruku na sebe“ sve okrutniji i šokantniji. Nažalost, ovakvo izveštavanje često je praćeno kršenjem etičkih, novinarskih i mnogih drugih kodeksa.

Medijske kuće, urednici/e i novinari/ke trebalo bi da imaju u vidu da izveštavanje o samoubistvu nosi dodatnu težinu jer veoma lako može da pokrene vrlo intenzivna osećanja publike i da dovede do pojave suicidalnih ideja. Senzacionalizam u izveštavanju, korišćenje neadekvatnog rečnika, i simplifikacija uzroka ili poteškoća sa kojima se osoba suočavala – doprinose širenju stigme i sprečavaju ljude da se, u slučaju potrebe, obrate nekome za pomoć.

Etičko izveštavanje trebalo bi da omogući i može da doprinese adekvatnom razumevanju kompleksnosti i multifaktorske uslovljenosti suicida. Odgovornost i utemeljenost na činjenicama pomažu da medijski sadržaj odigra protektivnu i preventivnu ulogu, tj. da doprinese razvoju svesti, znanja i odgovornosti u oblasti mentalnog zdravlja.

MEDIJI I SUICID KAO VERTER I PAPAGENO

Iako u prvi mah može delovati da, uz svu tragičnost koju suicid nosi sa sobom, medijsko izveštavanje o tome ne može naneti neku značajno veću štetu, mnogobrojna istraživanja na ovu temu govore potpuno suprotno. Jedna od najranije poznatih sprega između medija i samoubistava potiče iz Geteovog romana *Jadi mladog Vertera*, objavljenog 1774. godine. U njemu se glavni junak ubija zbog nesrećne ljubavi, i ubrzo posle objavljivanja pojavljuju se vesti i mnogobrojni izveštaji o mladićima koji su iskoristili isti metod da izvrše samoubistvo. Rezultat je bila zabrana ove knjige u nekoliko zemalja. Otuda termin „Verterov efekat“, kojim se u stručnoj literaturi označava oponašanje (ili kopiranje) samoubistva.⁶

Eksplicitni prikaz i detaljan opis čina samoubistva, naročito kada je praćen romantizovanim prikazom žrtve kao heroja, može podstaći identifikaciju sa žrtvom i imitativna ponašanja, tj. pokušaj suicida kod gledaoca, čitaoca ili slušaoca. Ovaj efekat značajno se povećava u situacijama kada je u pitanju suicid javne ličnosti.

6 Ovaj fenomen je naučno prvi opisao 1974. godine Dejvid Filips (*David Phillips*), čija se studija do današnjeg dana smatra pionirskim radom i koja je podstakla mnoga kasnija istraživanja u pravcu ispitivanja načina na koji medijsko istraživanje o suicidu može imati podsticajni imitativni efekat. Studija Dejvida Filipsa "The Influence of Suggestion on Suicide: Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect", objavljena je u *American Sociology Review*, Vol. 39, 1974, dostupno na: https://culturecog.blog/wp-content/uploads/2018/08/Phillips_1974_The-Influence-of-Suggestion-on-Suicide.pdf.

Druge studije takođe ukazuju na ulogu medija u samoubistvima. Sledeći poznati i noviji slučaj odnosi se na knjigu *Krajnji izlaz* Dereka Hamfrija: kada je ova knjiga objavljena, u Njujorku je porastao broj samoubistava pri kojima su korišćeni metodi opisani u njoj.⁷ Objavljivanje prevoda pod naslovom *Samoubistvo, uputstvo za upotrebu* u Francuskoj vodilo je, takođe, porastu broja samoubistava. Stepen publiciteta koji dobija priča o samoubistvu direktno je povezan sa brojem samoubistava koja slede. Slučajevi samoubistava poznatih ličnosti imaju posebno snažan uticaj.

Na primer, pojedine studije pokazale su da je broj samoubistava na železnicama porastao za 19% u periodu od dve godine posle samoubistva nemačkog golgetera Roberta Enkea, koji je na ovaj način počinio suicid, a o čijim su detaljima mediji detaljno pisali.

Televizija takođe utiče na samoubilačko ponašanje. D. P. Philips pokazao je povećanje broja samoubistava u periodu od deset dana pošto je televizija u vestima izveštavala o slučajevima samoubistava.⁸ Kao i u štampanim medijima, čini se da priče koje dobijaju najveći publicitet, i koje se pojavljuju u mnogobrojnim programima na različitim kanalima, imaju najveći uticaj – i to utoliko više ukoliko uključuju poznate ličnosti.

Postoje, međutim, i suprotstavljeni izveštaji o uticaju igranih programa: neki nemaju dejstvo na porast samoubilačkog ponašanja, a neki imaju.

Sa druge strane, profesor Tomas Niderkrotentaler je sa svojim saradnicima tokom prve dekade 21. veka pokazao da medijsko prikazivanje slučajeva u kojima su osobe prevazišle svoje poteškoće, našle alternativne načine da se suoče sa izazovima i odustale od suicidalnih ideja,

7 Humphry, Derek, *The Final Exit*, Dell, New York, 1991.

8 Philips, D., P., "The impact of fictional television stories on US adult fatalities: new evidence on the effect of the mass media on violence", *American Journal of Sociology*, 1982, 87, pp. 1340-1359.

može značajno da doprinese preveniranju samoubistva.⁹ Ovu pojavu je nazvao „Papageno efektom“, po junaku Mocartove „Čarobne frule“ koji uspešno prolazi kroz krizu i napušta svoje suicidalne ideje. Njegov pokušaj u poslednjem trenutku sprečavaju trojica dečaka koji ga podsećaju na to da postoje i druge alternative osim smrti.

Istraživanja pokazuju da medijski izveštaji o samoubistvu mogu imati pozitivan uticaj i spasiti živote, pod uslovom da se izveštava na odgovoran način. Ovakav način izveštavanja podrazumeva opise slučajeva u kojima su osobe svoje suicidalne misli zamenile adaptivnim strategijama prevladavanja, rukovodeći se smernicama koje nije teško slediti.

9 Profesor Tomas Niderkrotentaler (*Thomas Niederkrotenthaler*) je vanredni profesor javnog zdravlja i vođa istraživačke grupe za prevenciju samoubistava na Medicinskom univerzitetu u Beču, Austrija. Takođe je i osnivač i predsednik Bečke radionice (*Viener Verkstaette*) za istraživanje samoubistava, jedne od vodećih istraživačkih grupa u Evropi.

OPŠTA PRAVILA ZA KREIRANJE MEDIJSKIH SADRŽAJA U OBLASTI MENTALNOG ZDRAVLJA

Mediji imaju značajnu ulogu u izveštavanju o mentalnom zdravlju jer je prisustvo stigme, nerazumevanja, stereotipa i neznanja jedan od osnovnih izazova u prevenciji suicida, a u čemu mediji mogu da postanu saveznici. Način na koji se izveštava, rečnik koji se koristi, kao i prostor koji se pridaje ovakvim vestima, mogu imati ključnu ulogu u načinu na koji ćemo vest razumeti, i kako će ona uticati na našu percepciju mentalnih poteškoća i na naša osećanja.

Pitanja mentalnog zdravlja, uključujući i oblasti u vezi sa samoubistvom, spadaju u javnozdravstvene probleme, pa se i izveštavanju o ovim temama prilazi na način koji ove pojave tretira prvenstveno kao javnozdravstvena pitanja.

Način na koji autor medijskog priloga predstavlja događaj ili pojavu umnogome će uticati na način kako će šira publika razumeti temu, da li će stigmatizovati ili podržavati osobu/osobe o kojima se piše, kakav će biti odnos šire zajednice prema osobama sa mentalnim poteškoćama, i slično.

Prema navodima Programa o zaštiti mentalnog zdravlja u Republici Srbiji za period 2019–2026. godine, kod 32% opšte populacije očekuje se da će imati bar jedan mentalni poremećaj tokom života.¹⁰ Kao jedan od nedostataka sadašnje organizacije zaštite mentalnog zdravlja, u ovom dokumentu navodi se rasprostranjena stigma u vezi sa mentalnim poremećajima, čemu značajno doprinose i senzacionalistički pristup medija i neadekvatno informisanje javnosti. Među ciljevima navedenim u ovom programu pominju se, između ostalog, i borba protiv stigmatizacije i diskriminacije i edukacija medijskih predstavnika u ovoj oblasti.

Veliki broj istraživanja koji se bavi načinom izveštavanja o osobama sa mentalnim poteškoćama i sadržajima koji se u izveštajima predstavljaju govori o tome da su ove osobe najprisutnije u crnim hronikama, i da su uglavnom predstavljene kao osobe sklone kriminalu. Nasuprot tome, istina je da su ove osobe pod mnogo većim rizikom da postanu žrtve nego da budu napadači. Gotovo trećina muškaraca iz ove populacije je pod rizikom da u periodu od šest meseci bude žrtva nasilnog ponašanja.¹¹

10 Program o zaštiti mentalnog zdravlja u Republici Srbiji za period 2019–2026. godine, Ministarstvo zdravlja Republike Srbije, dostupno na: <https://www.zdravlje.gov.rs/tekst/343487/program-o-zastiti-mentalnog-zdravlja-u-republici-srbiji-za-period-2019-2026-godine-php>.

11 Desmarais, Renee, "Delinquency Diversion using Home-based Psychotherapy and Therapeutic Mentoring", in: Ramzy, Nadia (ed.), *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 2014.

Najčešći razlozi za takav odnos medija prema mentalnom zdravlju su:

- **uvrežena shvatanja ili mitovi koji su prisutni u opštoj populaciji, a neretko su podsticani i neprimerenim medijskim izveštavanjem,**

- **izostanak informisanosti i povezanosti sa kredibilnim izvorima informacija u oblasti mentalnog zdravlja,**

- **kompleksnost teme, usled čega se teži pojednostavljenju,**

- **uređivačka politika medija.**

Promena društvene paradigme u vezi sa mentalnim zdravljem nije ni jednostavan ni kratkotrajan posao, a mediji u tome svakako imaju značajnu ulogu.

Opšta pravila za kreiranje medijskih sadržaja u oblasti mentalnog zdravlja su:

- **Dobro se informišite o temama koje su povezane sa mentalnim zdravljem i o kompleksnosti ovih tema. Pri tome koristite relevantne izvore informacija kao što su psihijatrijske klinike, udruženja psihologa, udruženja građana koja se bave ovom temom, obrazovne ustanove i slično.**

- **Sagledajte problem iz više različitih uglova. Slika će sigurno biti kompleksnija ako o problemu o kojem pišete svoje mišljenje iznesu medicinski radnici, same osobe sa problemima u vezi sa mentalnim zdravljem, donosioci odluka, predstavnici vlasti, neposredno socijalno okruženje itd.**

- **Mentalno zdravlje ne sme da bude deo senzacionalističkog izveštavanja. Nemojte preterivati u opisima u cilju namernog provociranja javnosti i veće publike, i izbegavajte preuveličavanje trivijalnih informacija.**

- **Vodite računa o rečniku. Nemojte koristiti izraze koji na bilo koji način mogu da diskriminišu, etiketiraju, stigmatizuju, vređaju ili unižavaju neku osobu ili pripadnike bilo koje grupacije.**

- **Izbegavajte opise koji predstavljaju mentalni poremećaj kao hendikep sam po sebi.**

- **Ne stavljajte u fokus mentalni poremećaj ako on sam nije glavna priča. Ako je kontekst priče povezan sa nekim događajem, ne naglašavajte mentalne poteškoće osobe koja se pominje, naročito ako je u pitanju kriminalni čin ili neko drugo neodgovarajuće ponašanje. Vodite se pitanjem da li je mentalno zdravlje određene osobe bitno za samu priču.**

- **Pozitivan aspekt mentalnog zdravlja trebalo bi da bude podjednako zastupljen.**

- **Pišite o pozitivnim primerima. Postoji veliki broj ljudi koji se sa uspehom suočavaju sa izazovima koje pojedine mentalne poteškoće nose, i mnogi od njih su spremni da svoja iskustva podele sa drugima i podstaknu ih da potraže pomoć.**

- **Navodite mesta na kojima se ljudi mogu nekome obratiti za pomoć. Informišite javnost o organizacijama, institucijama, udruženjima i drugim relevantnim mestima na kojima mogu da dobiju detaljnije informacije i pomoć. Ako su u pitanju elektronski mediji, postavite linkove ka tim adresama.**

KAKO ETIČKI I PREVENTIVNO IZVEŠTAVATI O SUICIDU

Osim informativne, mediji u oblasti mentalnog zdravlja trebalo bi da imaju i edukativnu i preventivnu ulogu. Stoga kod izveštavanja o suicidu razlikujemo dve vrste medijskih izveštaja: o samom fenomenu i o konkretnim slučajevima.

Prilikom izveštavanja o konkretnim slučajevima suicida, posebno se izdvajaju dve potkategorije na koje bi mediji trebalo da obrate pažnju: izveštavanje o suicidima poznatih ličnosti i izveštavanje o slučajevima suicida nakon počinjenog ubistva. U medijima je ova pojava najzastupljenija kada dođe do femicida koji prati suicid. Zato se ove smernice posebno osvrću na svaki od pomenutih oblika izveštavanja.

Osnovne smernice o etičkom medijskom izveštavanju o samoubistvu imaju cilj da zaštite dostojanstvo osobe koja je preminula usled suicida, njeno bliže okruženje, ali i čitavu javnost; da edukuju i menjaju predrasude o suicidu koje otežavaju njegovu prevenciju; i da utiču na dugoročnu prevenciju suicida u društvu.

Osnovne smernice prilikom izveštavanja o suicidu su:

- **Zaštita javnog interesa.**

- **Zaštita privatnosti, digniteta i interesa preminulog/e i njemu/njoj bliskih osoba.**

- **Edukacija javnosti u cilju prevencije suicida.**

- **Dodatni oprez kod izveštavanja o javnim ličnostima.**

- **Uzdržavanje od senzacionalizma.**

- **Upotreba primerenog rečnika.**

- **Izbegavanje naslovnih strana i ponavljajućih priča.**

- **Izbegavanje fotografija, grafičkih prikaza i detalja.**

- **Korišćenje pozitivnih primera.**

- **Navođenje tačnih informacija o mestima na kojima se može dobiti pomoć.**

- **Briga o sopstvenom mentalnom zdravlju.**

1

Izveštavanje o fenomenu – preventivna i edukativna uloga medija

Edukativna uloga podrazumeva sve one elemente medijskog izveštaja koji pomažu da se o temi o kojoj se piše steknu relevantna znanja i čuju naučno potvrđene činjenice, uz navođenje izvora iz kojih se o tome može saznati više. Kada je mentalno zdravlje u pitanju, ovde su veoma važne informacije o karakteristikama i simptomima pojedinih poteškoća, o mitovima i predrasudama protiv kojih se borimo, vidovima dostupne pomoći i sličnom. Blisko povezana sa ovom ulogom je i preventivna uloga – medijski izveštaji bi osobe koje se suočavaju sa sličnim poteškoćama trebalo da motivišu da potraže pomoć, kao i da ohrabre članove porodice da svom članu pruže adekvatnu podršku, da lakše prepoznaju simptome i da saznaju kome u institucionalnim ili vaninstitucionalnim okvirima mogu da se obrate za pomoć.

Edukativnu i preventivnu ulogu medija naročito je potrebno imati na umu kada je u pitanju izveštavanje o samoubistvu, jer je to čin koji sam po sebi ostavlja posledice po veliki broj ljudi koji su na bilo koji način involvirani u ovaj čin.

Zaštita javnog interesa trebalo bi da bude primarna svrha medijskog izveštaja

U slučaju izveštavanja o samoubistvu mediji se suočavaju sa realnom opasnošću da pričine još veću štetu, bilo time što će dodatno traumatizovati porodicu i prijatelje preminule osobe, bilo što će uznemiriti javnost ili podstaći druge osobe u stanju krize da izlaz potraže u samoubistvu.

Etičko, tačno i odgovorno izveštavanje o suicidu nameće očekivanje od novinara da, osim informisanja, doprinesu i edukaciji, prevenciji i promeni stavova, odnosno da dovedu do pozitivnih promena na nivou celog društva. Ako se fokus izveštavanja sa pojedinca pomeri na širu društvenu zajednicu, prvo pitanje koje bi novinar trebalo sebi da postavi jeste – **kakvu korist će publika imati od plasiranog saržaja?**

Ako u izveštavanju o samoubistvu kao primarni posmatramo javni interes, medijski sadržaji na ovu temu trebalo bi da pomognu ljudima da shvate prirodu mentalnih poremećaja, podignu svest o značaju mentalnog zdravlja, i spreče dodatno narušavanje mentalnog zdravlja i nastanak tragičnih ishoda kod pojedinaca.

Demistifikacija suicida doprinosi edukaciji javnosti i prevenciji suicida

Fenomen suicida prate brojni mitovi i neistine. Rušenje ovih mitova pomaže u edukaciji javnosti i demistifikaciji pojedinih aspekata samog čina suicida.

Korišćenje naučnih, dokazanih i proverenih činjenica pomaže u shvatanju da samoubistvo u velikom broju slučajeva može biti prevenirano, da postoje faktori rizika koji mogu biti praćeni, kao i da postoje načini za pružanje pomoći i podrške.

U skladu sa tim, prilog o konkretnom suicidu trebalo bi postaviti u širi kontekst – objavljivati podatke o kretanju stope suicida, mentalnozdravstvenim problemima, društvenom statusu osoba sa ovakvim poteškoćama, i sličnom. Poželjno je u takve priloge uključiti i razgovor sa profesionalcima koji se bave ovom oblašću.

Statističke podatke trebalo bi pažljivo i ispravno tumačiti

Često se prave poređenja podataka o samoubistvima između različitih zemalja, ali se pri tome mora imati na umu da se metodi praćenja podataka o mortalitetu razlikuju, što ozbiljno utiče na svako direktno poređenje zemalja. Uobičajeno je da se stopa samoubistva izražava kao broj samoubilačkih smrti na 100.000 stanovnika.

Ako se izveštaji odnose na male populacije (npr. gradovi, pokrajine, ili čak manje zemlje), njihovo tumačenje zahteva poseban oprez, jer samo nekoliko smrtnih slučajeva može radikalno izmeniti sliku. Za populaciju manju od 250.000 ljudi koriste se, uopšte uzev, sirove brojke.

Neki izveštaji mogu biti prikazani standardizovano, prema starosnim grupama. Ovakvi izveštaji često ne sadrže podatke o samoubistvima osoba mlađih od petnaest godina, zbog malog broja slučajeva, ali iz mnogih zemalja stižu izveštaji o alarmantnom povećanju broja samoubistava i u ovoj starosnoj grupi.

Uopštavanja zasnovana na malim brojevima zahtevaju posebnu pažnju

Potrebno je izbegavati izraze kao što su „epidemija samoubistava“ ili „mesto sa najvišom stopom samoubistva na svetu“.¹²

12 Gender Data Portal Svetske banke pruža mogućnost pretrage globalnih podataka o suicidu. World Bank, Gender Data Portal, Suicides Mortality Rate, *op. cit.* Takođe, Republički zavod za statistiku Republike Srbije, u okviru oblasti koja se odnosi na stanovništvo, vodi statistiku o umrlima nasilnom smrću, te su podaci javno dostupni po različitim parametrima. Republički zavod za statistiku, Umrla nasilnom smrću, po poreklu nasilne smrti, polu i starosti, *op. cit.*

Trebalo bi koristiti autentične i pouzdane izvore informacija

Instituti za mentalno zdravlje, psihijatri i psiholozi su relevantni izvori i sagovornici. Psihoterapeuti takođe mogu da dođu u obzir, ali savetuje se dodatan oprez dok Srbija ne dobije zakon o psihoterapeutskoj praksi.

Uprkos vremenskom pritisku, trebalo bi pažljivo koristiti spontane komentare

Izbegavajte formulacije kao što su „do samoubistva najčešće dolazi zbog...“ i slične. Ne postoji jedan univerzalni uzrok niti razlog, a ovakvi komentari mogli bi da pojačaju stigmatu i izazovu retraumatizaciju porodica preminulih.

Trebalo bi odolevati izveštavanju o suicidalnom ponašanju kao razumljivom odgovoru na društvene i kulturne promene ili degradacije

Izveštavanje koje suicidalno ponašanje tumači spoljnim uzrocima zapravo je izveštavanje koje traži „krivca“ za pojavu suicida, bilo da je reč o društvenim grupama, institucijama, ili sličnom. Time se nanosi šteta upravo tim grupama ili institucijama. Gotovo u svakom društvu posebnu pažnju privlače priče o samoubistvu poznatih i javnih ličnosti ili samoubistvu povezanom sa nekim aktuelnim društvenopolitičkim temama (npr. ostvarivanjem prava na penziju za ratne veterane, obezbeđenjem smeštaja za žrtve porodičnog nasilja, internim raseljavanjem, odnosom prema pripadnicima LGBT populacije i sličnim). Razlog leži u tome što su u pitanju osobe kojima se divimo, sa kojima saosećamo ili sa kojima se identifikujemo. **Emotivna povezanost velikog broja ljudi sa takvim samoubistvima zahteva dodatni oprez i jači naglasak na izvore podrške i pomoći za one kojima je pomoć potrebna.**

O povezanosti suicida sa kriznim situacijama trebalo bi izveštavati sa oprezom

Kada se određena populacija, lokalna ili šira društvena zajednica, pa čak i čovečanstvo, suočavaju sa kriznim situacijama kao što su ratni sukobi, teroristički napadi, ekonomske krize, elementarne nepogode ili pandemije poput one izazvane virusom kovid-19, suicidalno ponašanje može se, implicitno ili eksplicitno, povezati sa aktuelnom krizom. Spekulisanje o povezanosti između suicida o kojem se izveštava i trenutne krizne situacije može dodatno traumatizovati javnost, zbog čega je u javnom interesu da se takvom izveštavanju priđe sa krajnjim oprezom.

Trebalo bi koristiti pozitivne primere

Lične priče su moćno sredstvo za privlačenje pažnje i sticanje kredibilitnosti. Iskustva osoba koje su uspešno prebrodile izazove i krize u oblasti mentalnog zdravlja mogu podstaći i druge da se ohrabre da o tome razgovaraju, da potraže i dobiju adekvatnu pomoć. Poruka da su problemi rešivi i da ne mora doći do suicida ima veoma jaku i preventivnu i edukativnu ulogu.

Potrebno je navesti tačne informacije o mestima za dobijanje pomoći

Svaki medijski prilog koji se bavi temom suicida trebalo bi da sadrži precizne i tačne informacije o mestima na kojima se osoba može nekome obratiti u slučaju da se i sama suočava sa poteškoćama u vezi sa mentalnim zdravljem, i/ili ima suicidalne misli.

Takva mesta mogu biti psihijatrijske klinike, savetovališta, domovi zdravlja, specijalizovane linije za pomoć i podršku, i slično. Važno je voditi računa o tome da ove informacije budu periodično ažurirane i da sadrže podatke o broju telefona, imejl adresi, radnom vremenu itd.

Briga o sopstvenom mentalnom zdravlju potreba je i novinara/ki

Posao novinara, naročito kada izveštava o traumatičnim događajima, može biti veoma stresan i težak. Izveštavanje u takvim situacijama često stavlja novinare u poziciju svedoka veoma uznemirujućih scena, burnih reakcija i izliva veoma teških osećanja. Zato su za novinare važni praćenje sopstvenih emotivnih reakcija i priprema rezervnog plana u slučaju da je potrebno odložiti izveštavanje ili ga prepustiti nekom drugom. U takvim situacijama medijske kuće trebalo bi da svojim saradnicima obezbede mogućnost da razgovaraju sa nekim i da dobiju adekvatnu pomoć i podršku.

Izveštavanje o samoubistvu može biti veoma traumatično za novinara/ku naročito u situacijama kada je u pitanju neko ko je u svom životu imao iskustvo povezano sa suicidom (npr. samoubistvo bliske osobe), ili kada je sam čin samoubistva takav da kod novinara izaziva stanje šoka ili traume. U skladu sa *Kodeksom novinara Srbije*, potrebno je da novinar obavesti urednika ako se njegovi lični interesi prepliću sa profesionalnim dužnostima.¹³

13 *Kodeks novinara Srbije*, Nezavisno udruženje novinara Srbije i Udruženje novinara Srbije, 2015. Dostupno na: <https://savetzastampu.rs/dokumenta/kodeks-novinara-srbije/>.

2

Izveštavanje o pojedinačnim slučajevima

Zaštita privatnosti, digniteta i interesa preminulog/e i njemu/njoj bliskih osoba trebalo bi da bude primarni interes u izveštavanju o pojedinačnim slučajevima

Senzacionalističke reportaže o samoubistvima trebalo bi uporno izbegavati, naročito kada se radi o poznatim ličnostima. Senzacionalizam je svakako potrebno izbegavati, odnosno uzdržavati se od formulacija koje imaju cilj da šokiraju ili isprovociraju publiku. Neretko se, u izveštajima o samoubistvu, mogu naći izrazi poput „horor u centru grada“, „užas ispod mosta“, „samoubistvo kao tiha epidemija“, „ulica prokletih“ i slični. Ako bi umesto ovakvog narativa bili korišćeni sadržaji koji govore o unapređenju mentalnog zdravlja, faktorima rizika i drugim javnozdravstvenim temama, to bi dalo veliki doprinos edukaciji javnosti i prevenciji drugih potencijalnih samoubistava.

Potrebno je koristiti primeren rečnik

Pored rečnika koji se povezuje sa senzacionalizmom i tabloidnim izveštajima, tema suicida zahteva i veliki oprez u izboru reči koje opisuju

sam čin. Na primer, neprimereno je govoriti o „uspešnom samoubistvu“, „počinjenom samoubistvu“, „izvršenom samoubistvu“, „neuspehom pokušaju samoubistva“ i sličnom. Ovakvi izrazi doprinose daljem širenju stigme jer dodaju konotaciju koja samoubistvo povezuje sa zločinom, ili pak sugerišu da je suicid prihvatljiv izlaz u teškim situacijama. Primereniji izrazi bili bi „umro usled suicida“, „osoba koja je sebi pokušala da oduzme život“, „osoba koja se ubila“ i slični.

Prva strana nikada nije idealno mesto za naslov reportaže o samoubistvu, potrebno je reportažu svesti na najmanju moguću meru, izbegavajući naslovne strane i ponavljajuće priče

Stavljanje priloga o suicidu na najprominentnije mesto (naslovna strana, prva vest u informativnoj emisiji, najveći naslov i slično) može voditi intenziviranju suicidalnih osećanja među čitaocima, slušaocima ili gledaocima. Mnogo je primerenije vest objaviti u nekom kasnijem delu – na unutrašnjim stranicama, posle glavnih vesti i bez bombastičnih naslova. Trebalo bi biti oprezan u ponavljanju vesti i izbegavati njeno prečesto pojavljivanje, naročito ako nema očiglednog razloga za to.

Takođe bi trebalo izbegavati i kontinuirano izveštavanje o nekom suicidu, već se oglašavati samo kada se dođe do neke važne novosti koja može biti značajna za javnost – kao što je, na primer, pokretanje neke akcije u znak sećanja na tu osobu, uvođenje neke nove ili dodatne preventivne mere, i slično.

Trebalo bi izbegavati objavljivanje fotografija umrlog, upotrebljenog metoda i scene samoubistva, kao i grafičkih prikaza i detalja

Fotografije sa mesta događaja i grafički prikazi samog čina, kao i fotografije srodnika, prijatelja ili sahrane, mogu da budu veoma uznemiravajuće. Previše detalja, prvenstveno onih u vezi sa načinom

samoubistva, kao i eksplicitnih opisa, može negativno uticati na vulnerabilne osobe, članove porodice ili širu zajednicu. Ono što je takođe veoma značajno jeste da bi po svaku cenu trebalo izbegavati bilo kakve prikaze i opise kada su u pitanju oprostajna pisma, predmeti pronađeni u blizini preminule osobe, tačno mesto samoubistva i slično. Ovo svakako ne znači da bi od javnosti trebalo sakrivati bitne informacije. Ako je, na primer, osoba za sobom ostavila oprostajno pismo, u izveštaju se može naći taj podatak, ali je nedopustivo otkrivati njegov sadržaj, kometarisati pojedinosti ili objavljivati fotografije.

Trebalo bi izbegavati detaljni opis upotrebljenog metoda i načina nabavke sredstava

Istraživanja su pokazala da reportaže o samoubistvima u medijima imaju veći uticaj na prihvaćeni metod nego na njihovu učestalost. Određena mesta – mostovi, stene, visoke zgrade, pruge, itd. – tradicionalno se povezuju sa samoubistvima, i dodatni publicitet povećava rizik od njihovog korišćenja kod većeg broj ljudi koji razmišljaju o suicidu.

O samoubistvu ne bi trebalo govoriti kao o nečem neobjašnjivom, ili pak pojednostavljeno

Samoubistvo nikada nije rezultat jednog činioca ili događaja. Obično je prouzrokovano složenom međuzavisnošću mnogobrojnih činilaca kao što su mentalna i telesna bolest, zloupotreba supstanci, porodični problemi, međuljudski sukobi i životni stresori. Korisno je naglasiti da na samoubistva utiču mnogobrojni činioci.

Samoubistvo ne bi trebalo opisati kao metod kojim se neko bori sa ličnim problemima

Nagađanja o mogućim uzrocima, „krivcima“ kao što su bankrotstvo, neuspeh u polaganju ispita, seksualno zlostavljanje i slično, ili o bilo kojim

drugim detaljima povezanim sa tragičnim događajem u takvim trenucima, urušavaju dignitet preminule osobe i onih koji iza nje ostaju. Pored toga, mogli bi i bitno da naruše tok istrage i druge aktivnosti koje sprovode nadležni organi.

Ne bi trebalo pojednostavljivati razloge za suicid

Tema samoubistva je kompleksna, a suicidalno ponašanje uslovljeno je čitavim nizom faktora koji su povezani sa socioekonomskim uslovima, individualnim karakteristikama, kulturološkim kontekstom i sličnim. Samim tim, svaki pokušaj da se pojedinačni čin suicida objasni navođenjem jednog određenog razloga („ubio se zbog nesrećne ljubavi“, „digao ruku na sebe zbog zelenaša“, „kobna jedinica iz matematike“ itd.) dovodi do preteranog pojednostavljenja objašnjenja i zanemarivanja činjenice da su oni uglavnom složeni, višestruki i duboki. Ovo dalje vodi pretpostavkama da do samoubistva ne bi ni došlo da je taj uzrok na vreme uklonjen, što je sa jedne strane potpuno netačno, a sa druge zamagljuje činjenicu da samoubistvu, kao fenomenu, prilazimo veoma površno.

Reportaže bi trebalo da uzmu u obzir uticaj koji samoubistvo ima na porodicu i druge preživjele, u smislu stigme i u smislu psihičke patnje.

Nikada nemojte uzimati izjave od porodice i spekulirati na temu da li je reč o ubistvu koje „izgleda“ kao samoubistvo – porodica često prolazi kroz fazu poricanja da se dogodio suicid.

Intervjuisanje osobe koja je upravo pretrpela veliki gubitak ne može biti opravdano.

Postoji više razloga što ovo nije opravdano: osoba koju nameravate da intervjuišete nalazi se u stanju šoka i tuge, moć rasuđivanja joj je verovatno umanjena, opažanja su obojena veoma intenzivnim emocijama, a ne bi trebalo zanemariti ni mogućnost da je i ona pod rizikom da sebe povredi ili oduzme sopstveni život. Poštovanje privatnosti i bola koji ta osoba akutno proživljava svakako bi trebalo da ima prioritet u odnosu na potrebu za prilogom punim dramatike, preranih zaključaka i nepotrebnih spekulacija.

U pojedinim situacijama dešava se da osobe u takvim situacijama izraze želju da budu intervjuisane, ali se mora imati na umu da u tim okolnostima ožalošćena osoba uglavnom nije svesna posledica tog čina, niti može da pojmi moć koju imaju mediji.

Čak i kada članovi porodice i bliske osobe nisu uključeni u priču, potrebno je razmišljati o tome kako će se osećati kada budu čitali/gledali/ /slušali taj prilog. Svakako bi trebalo voditi računa o tome da ne dođe do pogoršanja njihovog stanja i povećanja njihove tuge i žalosti.

Samoubilački čin ne bi trebalo veličati

Veličanje žrtve samoubistva kao mučenika i predmeta javne pohvale može podložnim osobama sugerisati da njihovo društvo ceni suicidalno ponašanje. Umesto toga, naglasak bi trebalo staviti na žalost zbog smrti osobe žrtve suicida.

3

Izveštavanje o javnim ličnostima

Dodatni oprez kod izveštavanja o javnim ličnostima

Kada su u pitanju javne ili poznate ličnosti, oprez je izuzetno bitan, jer su u slučaju njihovog samoubistva glavna publika sledbenici ili obožavaoci. Bilo kakva naznaka glorifikacije smrti ili njen romantizovani prikaz mogu pokrenuti Verterov efekat i dovesti do talasa imitirajućih činova. Izveštavanje u ovim slučajevima naročito je izazovno jer smrt poznate ličnosti privlači ogromnu medijsku pažnju i ponekad je teško proceniti gde prestaje javni interes, a gde počinje senzacionalizam.

- **Poznate ličnosti koje preminu od suicida nikada ne bi trebalo svoditi na njihovo zanimanje – na primer „influenser“, „glumac“, „muzičar“ – suicid je posledica složenog spleta faktora.**
- **Nikada ne bi trebalo nagađati o uzrocima samoubistva na osnovu detalja iz biografije ili prošlosti osobe – ne nabrajati raskide, sukobe sa drugim javnim ličnostima i slične događaje, jer bi to moglo da izazove hajku na bivše partnere/ke.**
- **Ako uzimate izjave od kolega i prijatelja, neka pitanja budu u istom tonu kao da je osoba preminula od bilo kojeg drugog uzroka – po čemu će biti upamćena, kakav je trag ostavila, šta je značila zajednici i/ili javnosti.**

4

Ubistvo i samoubistvo

- **Uvek imajte u vidu da izuzetno visok procenat onih koji počine ubistvo u porodično – partnerskom kontekstu ujedno pokuša i samoubistvo, a značajan broj u tome i uspe.**

- **Iako je došlo do suicida počinioca ubistva, poštujujte sva pravila o etičkom izveštavanju o rodno zasnovanom i porodičnom nasilju – krivicu za počinjeno ubistvo nikako ne prebacujte na žrtvu.**

- **Ne romantizujte čin, ne koristite termin „tragedija“ i ne nazivajte par „Romeom i Julijom“ (ova Šekspirova drama i inače nije slučaj femicida i suicida).**

5

Izveštavanje o suicidu vatrenim oružjem

Vatreno oružje i u svetu i u Srbiji predstavlja jedan od dominantnih metoda izvršenja suicida. Laka dostupnost vatrenog oružja, stopa smrtnosti i smanjena mogućnost da se osobi pomogne doprinose velikom broju smrtnih slučajeva usled upotrebe vatrenog oružja.

Kada se izveštava o suicidu vatrenim oružjem, pored poštovanja osnovnih smernica takođe je potrebno izveštavati i o:

- **bezbednosti držanja i odlaganja oružja,**
- **unapređenju procedura za dostupnost oružja,**
- **mogućnostima predaje oružja,**
- **znacima upozorenja i faktorima rizika suicidalnog ponašanja.**

RAZGOVOR SA OSOBOM KOJA JE IZGUBILA NEKOG USLED SUICIDA

Kao što je već napomenuto, razgovor sa osobom koja je upravo izgubila nekog usled suicida nije preporučljiv jer može dodatno traumatizovati tu osobu, a informacije koje budu dobijene na takav način su nepouzdana, subjektivne i uglavnom činjenično neutemeljene – jer ih daje osoba u stanju šoka i velikog emotivnog naboja.

Ako se pak radi sa određene vremenske distance, važno je da:

- **prilikom dogovaranja razgovora jasno navedete za koju svrhu ćete koristiti dobijene podatke, a preporučljivo je i poslati listu pitanja ili tema da bi ta osoba mogla da se emotivno pripremi za razgovor o bolnim tačkama,**

- **prethodno dobijete nedvosmislenu saglasnost te osobe za razgovor, u okviru svih tema o kojima želite da razgovarate,**

- **budete izuzetno pažljivi prilikom formulisanja pitanja jer ta osoba još tuguje i pojedina pitanja mogla bi da podstaknu bolna sećanja i burne reakcije,**

- **ne postavljate pitanja koja mogu implicitno sugerisati odgovornost sagovornika/ce i time implicitno izazvati samoispitivanje ili probuditi krivicu,**

- **date osobi dovoljno prostora da ispriča ono što ona ima potrebu da kaže, a što može biti lekovito u procesu tugovanja i razumevanja doživljenog gubitka,**

- **ne iznosite priče iz sopstvenog iskustva kako biste pokazali da razumete kako se oseća – svaki slučaj suicida je poseban, kao i sve emocije koje kod nas izaziva,**

- **izbegavate tešenje klišeima i frazama, i da umesto toga ponudite iskreno saosećanje i razumevanje,**

- **osobi ponudite, ako je potrebno, kontakt organizacija kojima se može obratiti za podršku,**

- **proverite na kraju sa tom osobom sve zabeležene podatke ili date prilog na autorizaciju,**

- **na kraju priloga navedete kontakt organizacija koje pružaju pomoć osobama koje se nalaze u stanju krize i razmišljaju o samoubistvu.**

NAJČEŠĆI MITOVI I ISTINE O SAMOUBISTVU

Razgovor o samoubistvu povećava opasnost da će se ta osoba ubiti

Otvoren razgovor o suicidalnim osećanjima i namerama smanjuje ovaj rizik, jer će osobi pomoći da ublaži emotivni naboj i shvati da je neko razume, i podstaći je da razmotri druge mogućnosti i potraži pomoć.

Onaj ko je odlučio da se ubije, sigurno će to uraditi

Mnoge osobe su neodlučne i često se nalaze „na klackalici“ između života i smrti. Promena životnih okolnosti, adekvatna pomoć i podrška mogli bi da dovedu do značajnih pozitivnih promena i napuštanja suicidalnih misli.

Samoubistva se dešavaju bez prethodnog upozorenja

Osobe sa suicidalnim mislima gotovo uvek prethodno daju neke znake i upozorenja u vezi sa svojim stanjem. Govore da im je dosta života, opraštaju se, menjaju životne rutine, pričaju o besmislu života, završavaju neke poslove i slično.

Ko stalno priča o samoubistvu, samo traži pažnju, neće se ubiti

Većina ljudi koja se ubije pre toga nekome saopšti svoje ideje i namere. Važno je ozbiljno shvatiti svaku nameru i pretnju, otvoreno razgovarati o tome i osobi sugerisati da potraži pomoć.

Neki ljudi su genetski predodređeni za samoubistvo

Ne postoji gen koji determiniše suicidalno ponašanje, ali se nasleđuju predispozicije za bolesti kao što su šizofrenija, depresija i slične. Značajan uticaj imaju modeli ponašanja u porodici (sklonost nasilju, zloupotreba alkohola itd.). Porodica preminule osobe je pod većim rizikom jer se suočava sa bolom, stigmom, stidom i drugim teškim osećanjima. Pored toga, verovanje da je sklonost samoubistvu nasledna, povećava rizik.

Mladi ljudi su pod najvećim rizikom od suicida

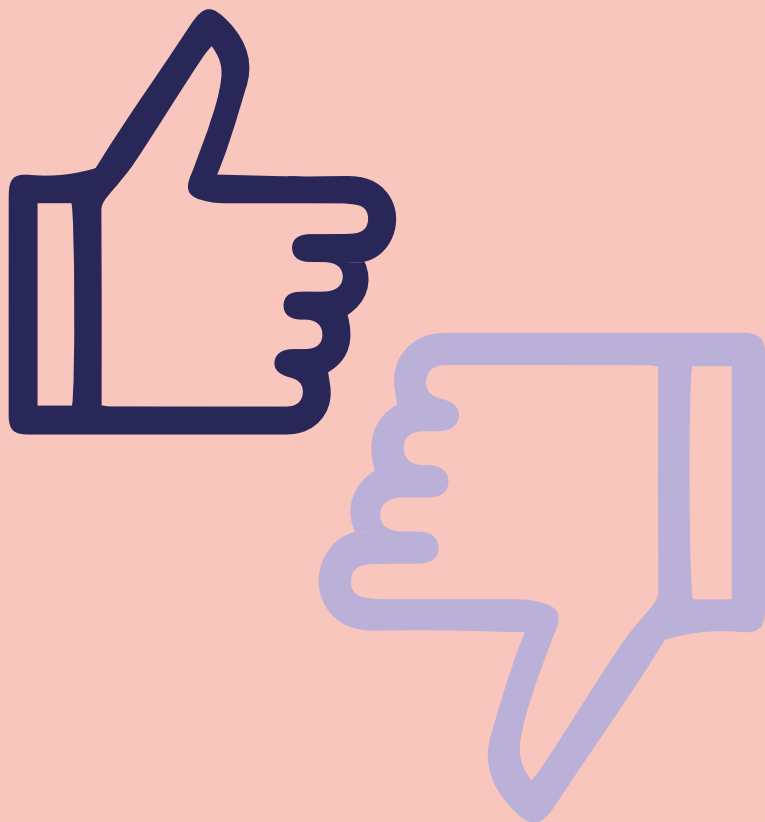
Iako je u većini zemalja suicid drugi ili treći uzrok smrti među mladima, osobe pod najvećim rizikom su one u starijoj životnoj dobi. U Srbiji oko 40% svih osoba koje se ubiju čine stariji od 65 godina. Uopšteno govoreći, što se više povećava uzrast, raste i rizik od samoubistva.

Razgovor i lekovi ne mogu da pomognu

Terapija daje veoma dobre rezultate u tretmanu mentalnih poteškoća, naročito kada se farmakoterapija kombinuje sa savetovanjem ili psihoterapijom. Takođe su veoma korisni i razgovori sa SOS centrima koji se bave prevencijom samoubistva.

POŽELJNI I NEPOŽELJNI ELEMENTI U IZVEŠTAVANJU O SUICIDU

POŽELJNO**NEPOŽELJNO**

korišćenje činjenica i
proverenih informacija

spekulisanje o mogućim
okolnostima pod kojima se
samoubistvo dogodilo

navođenje opštih podataka o
mestu i načinu smrti

detaljno predstavljanje mesta i
načina na koji je osoba umrla

upotreba jezika koji ne
uznemiruje

korišćenje senzacionalističkih
izraza

objavljivanje vesti na
unutrašnjim stranama i ne na
prvom mestu

objavljivanje vesti na
najprominentnijem mestu

izbegavanje fotografija sa
mesta smrti

objavljivanje fotografija tela
žrtve, bliskih osoba ili sahrane

predstavljanje samoubistva
kao javnozdravstvenog
problema

opis detalja porodičnih okolnosti
preminule osobe, navođenje
činjenice da je pronađeno
oproštajno pismo, iznošenje
detalja ili fotografija oproštajnog
pisma

neponavljanje vesti, osim ako
postoji opravdani razlog

ponavljanje vesti u istoj ili
izmenjenoj formi bez očiglednog
povoda i razvoja događaja

predstavljanje konteksta i
okolnosti koje se povezuju sa
suicidnim idejama

glorifikovanje ili romantizovanje
čina ili osobe

predstavljanje kompleksnosti
čina samoubistva i faktora
rizika

pojednostavljeni prikaz ili
spekulisanje o uzrocima

objavljivanje razgovora sa
stručnjacima ili osobama koje
su se uspešno izborile sa
kriznim situacijama

objavljivanje razgovora sa
porodicom, prijateljima i
svedocima

navođenje znakova upozorenja
i faktora rizika

navođenje detalja iz privatnog
života preminule osobe

IZVORI ZA POMOĆ I PREVENCIJU

Od izuzetne je važnosti da se ispod svakog sadržaja u kojem se pominje suicid navedu SOS telefoni za pružanje psihološke pomoći osobama koje imaju suicidalne misli.

Ovi telefoni trebalo bi da stoje kako ispod sadržaja koji se bavi samim fenomenom, tako i ispod sadržaja koji se bavi konkretnim slučajem. U Srbiji su to:

Centar „Srce“: **0800/300-303**
(14–23 h)

Nacionalni SOS telefon za prevenciju suicida: **011/7777-000**
(dostupan 24 sata)

„Nesalomivi“: **0800/001-002**
(dostupan 24 sata)

U izveštavanju o femicidu i suicidu, pored SOS telefona za prevenciju samoubistava, navedite i brojeve za psihološku i pravnu pomoć ženama žrtvama partnerskog i porodičnog nasilja:

Policija

Hitni pozivi: **192**

Prijava nasilja u porodici: **0800/100-600 (dostupan 24 sata, besplatan poziv)**

SOS telefoni

Autonomni ženski centar – SOS telefon: **0800/100-007 (radnim danima 10–20 h)**

Akcija protiv trgovine ženama ASTRA – SOS telefon: **011/785-0000, 065/3347-817 (dostupan 24 sata)**

Evropski broj za nestalu decu: **116-000**

Incest trauma centar – SOS telefon: **011/3441-737, 011/3861-332 (dostupan 24 sata)**

Savetovalište protiv nasilja u porodici – SOS telefon i sigurna kuća: **0800/011-011 (radnim danima 10–19 h, besplatan poziv), 011/2769-466 (radnim danima 10–19 h), 062/304-560 (noću 19–10 h)**

KORISNI LINKOVI

Ministarstvo zdravlja: www.zdravlje.gov.rs

Institut za mentalno zdravlje: www.imh.rs

Institut za javno zdravlje Srbije: www.batut.org.rs

Institut za javno zdravlje Vojvodine: www.izjzv.org.rs

Svetska zdravstvena organizacija: www.who.int

Međunarodna organizacija za prevenciju samoubistva: www.iasp.info

Republički zavod za statistiku: www.stat.gov.rs

LITERATURA I RESURSI

American Association of Suicidlogy, Suicide Reporting Recommendations, 2018. Dostupno na:

<https://suicidology.org/wp-content/uploads/2018/12/Suicide-Media-Reporting-Extended-4-merged-1.pdf>

ANTISTIGMA – mediji, mentalne bolesti i samoubistvo, Centar „Srce“, Novi Sad, 2009. Dostupno na:

<https://www.centarsrce.org/download/antistigma.pdf>

Canadian Journalism Forum on Violence and Trauma, Mindset: Reporting on Mental Health, 2020. Dostupno na:

https://static1.squarespace.com/static/60c0df36ba596c14b0e34bb8/t/60c9fbc41d5a153e7f7d33c/1623849933974/Mindset+third+edition_2020.pdf

Gender Data Portal Svetske banke – pretraga globalnih podataka o suicidu. Dostupno na:

<https://genderdata.worldbank.org/indicators/sh-sta-suic-p5/?gender=total&view=trend>.

Mindframe, Reporting suicide and mental ill-health: A mindframe resource for media professionals, 2020. Dostupno na:

<https://mindframemedia.imgix.net/assets/src/uploads/MF-Media-Professionals-DP-LR.pdf>

National Union of Journalists, Responsible reporting on mental health, mental illness and death by suicide, 2014. Dostupno na:
<https://www.nuj.org.uk/resource/nuj-guidelines-for-reporting-mental-health-and-death-by-suicide.html>

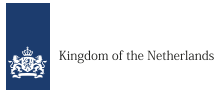
Nezavisno udruženje novinara Srbije i Udruženje novinara Srbije, Kodeks novinara Srbije, 2015. Dostupno na:
<https://savetzastampu.rs/dokumenta/kodeks-novinara-srbije/>

Prevenција samoubistva: priručnik za stručnjake zaposlene u medijima, Odeljenje za mentalno zdravlje Svetske zdravstvene organizacije, Ženeva, 2000, Institut za mentalno zdravlje, Beograd, 2005. Dostupno na:
http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67604/WHO_MNH_MBD_00.2_scr.pdf;jsessionid=A46F48B3DCF4FCF04E8FFD943DDEDB1F?sequence=9

Republički zavod za statistiku Republike Srbije, statistika o umrlima nasilnom smrću. Dostupno na:
<https://data.stat.gov.rs/Home/Result/18030304?languageCode=sr-Latn>

Samaritans, Media Guidelines for Reporting Suicide, 2020. Dostupno na:
https://media.samaritans.org/documents/Media_Guidelines_FINAL.pdf

World Health Organization, Preventing suicide: a resource for media professionals, 2017. Dostupno na:
<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/258814/WHO-MSD-MER-17.5-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Supported by
the European Union